

Załącznik do uchwały nr 1216/263/17
Zarządu Województwa Mazowieckiego
z dnia 8 sierpnia 2017 r.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020

Warszawa 2017

Spis treści

Rozdział 1. Podstawy prawne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020	3
1.1. Regulacje prawne.....	3
1.2. Zadania samorządu województwa wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	4
Rozdział 2. Zjawisko przemocy w rodzinie – zagadnienia teoretyczne	5
2.1. Charakterystyka przemocy	5
2.2. Definicja przemocy	6
2.3. Formy przemocy.....	7
2.4. Przyczyny powstania przemocy.....	12
2.5. Wsparcie instytucjonalne w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	16
Rozdział 3. Skala problemu przemocy w rodzinie.....	18
3.1. Charakterystyka problemu przemocy w rodzinie w aspekcie ogólnopolskim.....	18
3.2. Skala problemu na terenie województwa mazowieckiego	21
3.3. Procedura „Niebieskiej Karty” w województwie mazowieckim – dane statystyczne.....	28
3.4. Analiza SWOT zjawiska przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	32
Rozdział 4. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020. Harmonogram, cele, działania	33
4.1. Harmonogram, cele i działania Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 opracowane na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020)	33
4.2. Finansowanie Programu.....	38
4.3. Monitoring i wdrażanie programu.....	38

Rozdział 1. Podstawy prawne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020

1.1. Regulacje prawne

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), zwana dalej „ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”;
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487);
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.¹);
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2016 r. poz. 486, 1948 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 730 i 935);
5. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682).

Inne dokumenty odzwierciedlające i wpływające na założenia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 - przyjęty uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. poz. 445);
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego – (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.²);
3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.³);
4. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.⁴);
5. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.⁵);
6. Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 1 kwietnia 2014 r. dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rozporządzenia wykonawcze do wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

---

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1583, 1948 i 2174 oraz z 2017 r. poz. 38, 60, 624, 777 i 1292.

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773 i 966.

³ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 2138 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952 i 966.

⁴ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948 i 1955 oraz z 2017 r. poz. 60, 244, 708, 768 i 1086.

⁵ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60, 949 i 1292.

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1245);
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz. U. poz. 1334);
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. poz. 718);
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. poz. 146);
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. poz. 259);
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 roku w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz.U. poz. 448).

1.2. Zadania samorządu województwa wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nałożyła na samorządy obowiązek:

1. Opracowania i realizacji wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
2. Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
3. Opracowanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
4. Organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Dokumenty wojewódzkie:

1. Strategia Polityki Społecznej na Mazowszu na lata 2014-2020;
2. Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w województwie Mazowieckim na lata 2015-2020;
3. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020;
4. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016.

W Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane są przez ds. Wydział Wdrażania Programów Społecznych oraz Wydział ds. Profilaktyki Uzależnień (w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki

i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych). Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy realizowane w 2016 r.:

- aktualizacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020,
- aktualizacja Ramowego Programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2017-2020 oraz Ramowego programu ochrony ofiar przemocy na lata 2017-2020,
- współpraca z Komendą Wojewódzką Policji w Radomiu przy realizacji cyklu szkoleń dla policjantów dzielnicowych i osób po 60 roku życia na temat bezpieczeństwa seniorów w miejscu zamieszkania,
- prowadzenie zakładki "przemoc w rodzinie" na stronie www.mcps.com.pl, upowszechnienie dostępnych materiałów, udostępnienie informacji o placówkach świadczących pomoc,
- organizacja 16 szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla 470 osób,
- organizacja spotkania w siedzibie MCPS z przedstawicielami PCPR w zakresie realizacji powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- ogłoszenie otwartego konkursu ofert przez Zarząd Województwa Mazowieckiego na podstawie „Rocznego programu współpracy dla organizacji pozarządowych (...):
  - zadanie 1 „Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”, wydatkowano: 56 600,000 zł, podpisano 3 umowy na realizację oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie,
  - zadanie 2 „Realizacja w oparciu o sprawdzone rozwiązania, programów ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie”, wydatkowano: 299 206,78 zł, podpisano 8 umów na realizację programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Rozdział 2. Zjawisko przemocy w rodzinie – zagadnienia teoretyczne

2.1. Charakterystyka przemocy

Zjawisko przemocy stanowi jeden z najistotniejszych problemów społecznych współczesnego świata. Z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zawartych w raporcie z badań ogólnopolskich pt. „Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce, wobec kobiet i mężczyzn”, realizowanych przez OBOP w listopadzie 2010 roku wynika, że 45% ogółu badanej populacji (w tym 40% ogółu mężczyzn i 49% ogółu kobiet), to osoby, które mieszkają lub w przeszłości mieszkały w gospodarstwie domowym, w którym dochodzi lub dochodziło do przemocy w rodzinie. Ponad 1/5 osób osobiście doświadczyła przemocy ze strony członka rodziny (26% kobiet, 16% mężczyzn)⁶.

⁶ Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce, wobec kobiet i wobec mężczyzn. Część I – raport z badań ogólnopolskich, MPiPS, <http://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce,2010r>.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem wieloczynnikowym, dlatego potrzebne jest spojrzenie interdyscyplinarne na rodzinę oraz na poszczególnych członków, potrzeby, zachowanie. Przemoc w rodzinie możemy rozpatrywać z kilku perspektyw⁷:

- perspektywa prawna, według której znęcanie fizyczne lub psychiczne wobec członków rodziny to przestępstwo określone w prawie. Jest to zachowanie prawnie zabronione, które zagrożone jest sankcjami,
- perspektywa społeczna, która pokazuje czynniki tkwiące w obyczajach i postawach społecznych, które usprawiedliwiają przemoc (przyzwolenie społeczne, na które wpływ mają m.in. stereotypy czy przekonania). Z tej perspektywy wywodzą się również ruchy społeczne działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- perspektywa moralna – traktuje przemoc jako zło, którego sprawca powinien podlegać potępieniu przez innych oraz mieć wyrzuty sumienia,
- perspektywa psychologiczna – zwraca uwagę na sytuację ofiary, zachowanie sprawcy, wskazuje mechanizmy przemocy, interakcje, jakie zachodzą między sprawcą a ofiarą. Odgrywa szczególną rolę w pomaganiu ofierze.

Společne kampanie, informacje w mediach przyczyniły się do podniesienia świadomości społeczeństwa dotyczących przemocy. Przestano utożsamiać ją jedynie z „marginesem społecznym”. W ogólnopolskim badaniu ankietowym zrealizowanym w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, przez firmę WYG PSDB sp. z o.o. w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie” 80% badanych uważa, że przemoc dotyka wielu środowisk nie tylko „patologicznych”⁸.

2.2. Definicja przemocy

W świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Ustawa ta, jako członka rodziny rozumie „osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 §11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, a także inną osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą”⁹.

W świetle art. 207 § 1 Kodeksu karnego „kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

⁷ K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska, „ABC przeciwdziałania przemocy w rodzinie – diagnoza, interwencja, pomoc”. ETOH Fundacja Rozwoju Profilaktyki, Warszawa 2014r., str. 22.

⁸ Badanie porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców, www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce, MPiPS (MRPiPS), 2014r.

⁹ Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r.

Definicja przemocy z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zawiera wszystkie elementy charakterystyczne dla zjawiska przemocy:

1. intencjonalność sprawcy, zamierzone działanie człowieka mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
2. dysproporcję sił między sprawcą a osobą doznającą przemocy, występuje nierównowaga sił. Ofiara przemocy jest słabsza od sprawcy,
3. naruszenie dóbr osoby doznającej przemocy ze strony sprawcy. Sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary,
4. powstanie szkód u osoby doznającej przemocy w wyniku działania/zaniechania sprawcy. Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody¹⁰.

Według sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2014 r. jedynie ¼ przypadków przemocy jest ujawniana¹¹.

Wśród opinii publicznej istnieje wąska definicja przemocy, 20% badanych utożsamia pojęcie „przemoc”, jako przemoc fizyczną z widocznymi śladami na ciele ofiary np. siniakami, ranami itp. W porównaniu z badaniem z 2007 roku nastąpił wzrost o prawie 4 punkty procentowe¹².

2.3. Formy przemocy

Rada Europy w rekomendacji wydanej w 1986 r. zdefiniowała przemoc w rodzinie jako **„jakikolwiek czyn lub zaniechanie ze strony jednego członka [rodziny] wobec innych jej członków, które zagrażają życiu, cielesnej bądź psychicznej integralności lub wolności innego członka danej rodziny lub poważnie szkodzą rozwojowi jego osobowości”**¹³.

Powyższa definicja oprócz działania skierowanego wobec drugiej osoby, za przemoc uznaje również zaniechanie.

Przemoc w rodzinie może dotyczyć następujących relacji:

- rodziców / opiekunów wobec dzieci,
- małżonków / partnerów w związku,
- osób starszych w rodzinie,
- przemoc między rodzeństwem.

Rozróżniamy następujące formy przemocy wobec dziecka¹⁴:

- przemoc fizyczna – celowe uszkodzenia ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej są m.in.: stłuczenia, złamania, zasinienia, oparzenia, urazy narządów wewnętrznych,
- przemoc emocjonalna – celowe zachowania, które powodują znaczne obniżenie możliwości prawidłowego rozwoju dziecka: obelgi, groźby, szantaż, zastraszenie,

¹⁰ Alicja Prusinowska – Marek, „Interwencja w środowisku wobec rodziny dotkniętą przemocą. Poradnik dla osób pracujących z dzieckiem i rodziną”, MCPS, Warszawa 2013 r., str. 11.

¹¹ Raport „Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport częściowy, 2014 r.”, MPiPS (MRPiPS) www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce.

¹² Ibidem.

¹³ Rada Europy, Rekomendacja nr R(85)4: „Przemoc w rodzinie”, przyjęta na posiedzeniu Komitetu Ministrów w dniu 26 marca 1986r.; za Przemoc w rodzinie a wymiar sprawiedliwości, Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2005r., str. 9.

¹⁴ Ibidem, str. 31-32.

odrzućenie emocjonalne, wymagania nieadekwatne do możliwości dziecka. Skutkiem przemocy emocjonalnej są: zaburzenia osobowości, niskie poczucie własnej wartości, stany nerwicowe i lękowe,

- przemoc seksualna – każde zachowanie, które prowadzi do kontaktów z dzieckiem o charakterze seksualnym. Wykorzystywanie seksualne dziecka może przybierać następujące formy zachowań: obnażanie się w obecności dziecka, czynienie z dziecka świadka aktów płciowych, zachęcanie do obnażania się, oglądanie pornografii, wzajemne dotykanie miejsc intymnych, gwałt,
- zaniedbywanie – niezaspokajanie podstawowych potrzeb psychicznych i fizycznych dziecka: niewłaściwe odżywianie i ubieranie, niedostateczna ochrona zdrowia, brak właściwej edukacji, niezaspokojenie potrzeby miłości, przynależności i szacunku.

Według raportu¹⁵ z badania przeprowadzonego na zlecenie MPiPS większość osób badanych dostrzega problem przemocy wobec dzieci. Istnieje mniejsza tolerancja wobec przemocy psychicznej niż fizycznej (karanie dzieci laniem popiera 26% osób badanych). Badania pokazały całkowity brak tolerancji dla dwóch form przemocy wobec dzieci: pozbawianie ich posiłku oraz przemoc seksualną. Możliwym wytłumaczeniem tego wyniku jest społeczne napiętnowanie tych zjawisk m.in. poprzez medialne nagłaśnianie przypadków pedofilii, czy akcje społeczne dożywiania dzieci.

Przemoc doznana w dzieciństwie w znacznym stopniu wpływa na późniejsze życie dziecka. Jest przyczyną zaburzeń w sferze emocjonalnej, intelektualnej i społecznej. Dziecko ma trudności poznawcze, nie potrafi nawiązywać głębszych relacji z innymi, ma niską samoocenę, może również przejawiać postawę roszczeniową, nastawioną na zaspokajaniu tylko swoich potrzeb, oraz popadać w konflikty. U dzieci doświadczających przemocy w rodzinie może wystąpić nieprawidłowy rozwój osobowości, uniemożliwiający prawidłowe funkcjonowanie w życiu dorosłym¹⁶.

Z badań wynika, że sprawca przemocy wobec dziecka w wielu przypadkach¹⁷:

- w dzieciństwie sam był ofiarą przemocy,
- ma nierealistyczne wymagania wobec dziecka,
- ma obniżoną tolerancję na stres,
- nie komunikuje swoich uczuć,
- wywodzi się ze środowiska, gdzie przemoc jest akceptowana,
- zmagają się z problemami życiowymi.

Analiza wyników badań zamieszczona w sprawozdaniu z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wykazała **silną zależność pomiędzy byciem ofiarą lub świadkiem przemocy w rodzinie w dzieciństwie a stosowaniem przemocy w rodzinie w życiu dorosłym**. Ponad trzy czwarte (75,9%) sprawców przemocy w życiu dorosłym stanowiły osoby, doświadczające przemocy w dzieciństwie; podobny wskaźnik dotyczył świadków przemocy w dzieciństwie wśród sprawców przemocy w życiu dorosłym (79,8%)¹⁸.

¹⁵ Raport "Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, 2014 r.", MRPiPS, www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce.

¹⁶ Kowalewska-Borys E., op. cit., str. 32.

¹⁷ Lipowska-Teutsch A., Rodzina a przemoc, PARPA, Warszawa 1995r., w: ibidem, str. 33.

¹⁸ Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2014 r. "Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy

Analizując zjawisko przemocy wobec dziecka kontrowersje budzi negatywna postawa rodzica niekrzywdzonego-biernego, który nie jest sprawcą przemocy wobec dziecka, ale wykazuje bierną postawę i ukrywa problem, tym samym chroniąc agresora. Przyczynami takiej postawy mogą być¹⁹:

- zależność ekonomiczna i emocjonalna od sprawcy,
- doświadczenie przemocy w rodzinie generacyjnej,
- lęk przed konsekwencjami ujawnienia problemu,
- lęk przed naznaczeniem społecznym,
- stereotypowe rozumienie roli ojca, matki i potrzeb dziecka,
- ochrona własnego pozytywnego wizerunku jako rodzica i partnera.

Formy przemocy wobec osoby dorosłej:

- przemoc fizyczna – działanie zwrócone przeciwko fizyczności drugiej osoby o różnym stopniu nasilenia jak: bicie, torturowanie, kopanie, drapanie, plucie, szarpanie, duszenie, przypalanie papierosem, wyrywanie paznokci, rzucanie przedmiotami, więzienie²⁰,
- przemoc psychiczna – działanie mające na celu uzależnienie ofiary od agresora poprzez: przymus, groźby, szantaż, poniżanie, wyzywanie, wyśmiewanie się, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, krytykowanie, narzucanie własnych poglądów²¹,
- przemoc seksualna – wymuszanie pożycia seksualnego lub czynności seksualnych, zmuszanie do oglądania filmów, zdjęć pornograficznych itp.²²,
- przemoc ekonomiczna – niezaspokajanie potrzeb materialnych, nadmierna kontrola wydawania pieniędzy, odmawianie możliwości pracy, zabieranie zrobionych pieniędzy²³,

Przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych

W 2015 r. na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zostało przeprowadzone badanie naukowe przez Polską Akademię Nauk Instytutu Psychologii pod kierownictwem prof. dr hab. Krzysztofa Korzeniewskiego oraz dr hab. Piotra Radkiewicza pn. "Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych" – raport z badania ogólnopolskiego 2015 r. oraz badania porównawczego z lat 2009-2015²⁴. Uzasadnieniem dla zlecenia przeprowadzenia badania dotyczącego przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych było to, że przemoc głównie identyfikowana jest jako zjawisko dotyczące kobiety i dzieci. Natomiast rzadko diagnozuje się przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Trudno jest więc podjąć skuteczne działania wobec tej grupy²⁵.

---

przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, 2014 r., MPiPS (MRPiPS), www.mpips.gov.pl.

¹⁹ Kowalewska-Borys E., op. cit., str. 33.

²⁰ red. Ewa Kowalewska-Borys, Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych, Difin Warszawa 2012r., str.28.

²¹ Ibidem.

²² red. Ewa Jaworska-Solich, Niezbędnik sędziego. Przemoc wobec kobiet w rodzinie, Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2013 r.

²³ red. Ewa Kowalewska-Borys, op. cit., str. 28

²⁴ „Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych” – raport z badania ogólnopolskiego 2015 r. oraz badania porównawczego z lat 2009-2015. Polska Akademia Nauk Instytut Psychologii, Warszawa 2015.

²⁵ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na Lata 2014-2020, za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., Warszawa 2016 r., Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Na podstawie przeprowadzonego badania Eksperci z Polskiej Akademii Nauk sformułowali następujące wnioski²⁶:

1. W opinii społecznej przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych wydaje się zjawiskiem obserwowalnym. Na uwagę zasługuje fakt, że stosowanie przynajmniej jednej formy przemocy (fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej) wobec osób starszych poza własną rodziną relacjonowało 59,7% respondentów, zaś we własnej rodzinie – 30,1%. Stosowanie przynajmniej jednej formy przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych poza własną rodziną deklarowało 43,3% respondentów, zaś we własnej rodzinie – 21%. Średnio 42,7% respondentów twierdziło, że w ciągu ostatnich lat znane są im przypadki przemocy fizycznej (38,4%), ekonomicznej (44,9%) i psychicznej (44,7%) poza ich rodziną wobec osób starszych.
2. Jako sprawcy aktów przemocy poza rodziną i w rodzinie oraz wobec osób starszych i niepełnosprawnych najczęściej byli wskazywani mężczyźni, na dodatek bliscy ofierze przemocy. Z uzyskanych danych wynika, że najczęściej sprawcą przemocy był syn (od 20 do 43,4% wskazań). W dalszej kolejności był zięć (wobec osób starszych – poza rodziną: 29,1 i w rodzinie: 21,6%), mąż/partner (od 16,7 do 20,8%) i ojciec (wobec osób niepełnosprawnych – poza rodziną: 17,6% i w rodzinie: 16,2%). Jako sprawcy przemocy poza rodziną i w rodzinie oraz wobec osób starszych, i niepełnosprawnych najczęściej wskazywana była córka (od 10,5 do 25,5% wskazań), a w dalszej kolejności synowa (wobec osób starszych – poza rodziną: 21,8%, i w rodzinie: 18,9%), matka (wobec osób niepełnosprawnych – poza rodziną: 10,2 i w rodzinie: 9%).
3. Analiza psychologicznych uwarunkowań stosowania przemocy w rodzinie pozwoliła wyróżnić dwa częściowo rozłączne modele wyjaśniające usprawiedliwianie przemocy oraz obojętność na przemoc. Miarą tej „częściowej rozłączności” była rola kontaktów z przemocą. Brak zgody na usprawiedliwianie przemocy konsekwentnie wyjaśniały trzy wymiary mentalności: Ja Współzależne oraz kody etyczne: „troska”, i „autorytet”. Autorzy wyróżniają dwa nadrzędne kody etyczne: „Autonomia” i „Współpraca”. Okazało się, że każdy z nich ma udział w utrudnianiu usprawiedliwienia przemocy. Przede wszystkim jednak, usprawiedliwienie przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych było silnie uwarunkowane częstością kontaktów z aktami przemocy wobec każdej z tych grup osób (szczególnie w środowisku rodzinnym). Można sądzić, że ludzie odrzucają przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych, jako zachowanie moralnie naganne głównie wtedy, gdy nie mają z nią bezpośredniej styczności i jest ona dla nich zjawiskiem abstrakcyjnym. Ich rygorizm moralny maleje, kiedy przemoc staje się dla nich realnym doświadczeniem.
4. Respondenci pytani o okoliczności pozwalające usprawiedliwiać przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych wykazali się znaczną jednorodnością. Ponad 90% respondentów (od 89 do 96,6%) twierdziło, że nie znajdowało okoliczności usprawiedliwiających dla poszczególnych form przemocy. Formą przemocy (wobec osób starszych i niepełnosprawnych) najłatwiej usprawiedliwianą było „izolowanie i zamykanie”. Według autorów jest to postać przemocy, której najłatwiej jest przypisać intencję „dla ich dobra”.

---

²⁶ Ibidem str. 11-12.

5. Zauważalny procent respondentów wykazywał znaczną obojętność na akty przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Procent zgadzających się ze stwierdzeniami, że w sytuacjach takich z różnych powodów „lepiej się nie wtrącać” wynosi od 41,1 do 45,9%. Jeżeli dodać „nie wiem, trudno powiedzieć” można uznać, że osób niezaangażowanych było ok 50%. Procenty zgadzających się były podobne do siebie, co może sugerować, że argumenty odwołujące się do interesów ofiary i interesów świadka przemocy, oraz do niepewności po czyjej stronie może być racja.

Porównując wyniki badań z 2009 i 2015 r. można zauważyć, że przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych są zjawiskami zdecydowanie zauważalnymi.

Przemoc wobec osób starszych i niepełnosprawnych w roku 2009 i 2015 jest tak samo obecna w świadomości ludzi zajmujących różne pozycje społeczne. Można jednak dostrzec trzy główne różnice:

- a. w 2015 roku zauważalny jest spadek przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych poza rodziną (w 2009 roku respondentów twierdzących, że przemoc wobec osób starszych poza rodziną występowała często i bardzo często było 17%, w 2015 roku 14,4%, z kolei twierdzących w 2009 roku, że przemoc wobec osób niepełnosprawnych poza rodziną występowała często i bardzo często było 15,1%, a w 2015 roku 9,9%);
- b. w 2015 roku (w porównaniu z rokiem 2009) wzrosła częstość przemocy obserwowanej w rodzinie a tendencja została zaobserwowana w odniesieniu do wszystkich form przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. W 2009 roku osób twierdzących, że przemoc wobec osób starszych w rodzinie występuje często i bardzo często było 4,2%, zaś w 2015 roku 6%. Z kolei twierdzących, że przemoc wobec osób niepełnosprawnych w rodzinie występuje często i bardzo często w 2009 roku było 3,7%, zaś w 2015 roku blisko 5,5%;
- c. w 2015 roku Polacy byli nieco bardziej skłonni usprawiedliwiać przemoc wobec osób starszych, jak i niepełnosprawnych. W 2009 roku blisko 2,7% respondentów znajdowało okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy wobec osób starszych, a w 2015 roku znajdowało je już 4,1% badanych. Z kolei okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy wobec osób niepełnosprawnych w roku 2009 znajdowało 2,2% badanych, a w 2015 roku 3,5%.

Powyższe badania pokazują skalę stosowania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Na rynku wydawniczym brak jest badań dotyczących skali zjawiska i przejawów agresji osób starszych wobec członków rodziny, sprawujących nad nimi opiekę. Nierzadko osoby schorowane przekierowują swoją złość, frustracje poprzez zachowania agresywne, skierowane w stronę m.in. członka rodziny, pracownika Domów Pomocy Społecznej.

Dwumiesięcznik „Niebieska Linia”²⁷ zamieścił badanie dotyczące zjawiska agresywności pensjonariuszy Domów Pomocy Społecznej a zachowaniami pracowników tychże ośrodków. Badanie przeprowadzono wśród 20 pensjonariuszy i 20 pracowników DPS. Mieszkańcy domu pomocy społecznej, którzy wzięli udział w badaniu byli zdrowi psychicznie, a ich iloraz inteligencji mieścił się w normie. Jednak posiadali znaczne deficyty w zakresie sprawności fizycznej. Uzyskane wyniki badań świadczą o tym, że pracownicy domów pomocy społecznej są zdecydowanie mniej agresywni aniżeli osoby, którymi opiekują się w ramach swoich obowiązków służbowych. Pensjonariusze są bardziej agresywni fizycznie

²⁷ Dwumiesięcznik poświęcony problematyce przemocy „Niebieska Linia” nr 2/103/2016

wobec innych ludzi oraz wykazują większą tendencję do agresji, której sobie nie uświadamiają. Zarówno mieszkańcy DPS, jak ich opiekunowie w takim samym stopniu wyrażają wrogość wobec siebie samych i agresywnie reagują w sytuacjach, w których nie mogą zaspokoić swoich potrzeb. Ponadto mają podobne trudności z kontrolą odczuwanej złości. Badania wykazują, że pensjonariusze DPS znacznie częściej niż ich opiekunowie socjalni są agresywni, szczególnie w zakresie: fizycznym, instrumentalnym, pośrednim oraz w sferze nieuświadomionych tendencji agresywnych. Oznacza to, że wyrażają swoją złość atakując innych, uderzając w nich, popychając itp. Ponadto częściej wykorzystują agresję do manipulowania innymi osobami w celu uzyskania dla siebie korzyści.

W większym stopniu są nieświadomi narastającej w nich agresji, a swoją frustrację częściej wyładowują poprzez plotki, podstępne działania czy sarkazm, ukrywając swoje prawdziwe intencje. Poza tym pensjonariusze bardziej są skłonni do działań nacechowanych zemstą i odwetem oraz do agresywnego reagowania w stresujących sytuacjach. Wszyscy pensjonariusze przyznają się do zachowań mających na celu uszkodzenie swojego ciała, a 70% z nich do obmawiania innych osób lub manipulowania nimi. Stosują oni także zachowania nacechowane nasiloną agresją fizyczną. Natomiast wszyscy badani pracownicy DPS krzywdzą siebie samych poprzez podejmowanie działań autodestrukcyjnych. Ponadto 85% z nich przyznaje się do problemów z kontrolą agresji.

Jak zauważyła autorka artykułu ważną kwestią jest podejmowanie działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania przemocy, ale również interwencyjnych w sytuacji jej występowania.

W dynamice przemocy mówi się o kole przemocy, na które składa się²⁸:

1. Faza narastającego napięcia:
  - agresor jest podirytowany i prowokujący, wszczyna awantury, sprawia wrażenie niebezpiecznego i nieprzewidywalnego;
  - ofiara uspokaja go, spełnia jego zachcianki, stara się poprawić humor, unika go, odczuwa napięcie, lęk, dolegliwości psychosomatyczne;
2. Faza gwałtownej przemocy:
  - agresor wpada w szał, nie kontroluje się, eksploduje, stosuje różnego rodzaju przemoc;
  - ofiara jest bezradna, przerażona, czuje nienawiść i złość;
3. Faza „miodowego miesiąca”:
  - agresor przeprosza, okazuje skruchę, obiecuje poprawę, wzbudza litość, jest czuły i kochający;
  - ofiara czuje się kochana, wierzy w zapewnienia partnera o jego przemianie, zaczyna mu ufać.

2.4. Przyczyny powstania przemocy

W ramach działań Samorządu Województwa Mazowieckiego odnoszących się do zjawiska przemocy w rodzinie w Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej prowadzone są prace inicjujące wypracowanie nowych narzędzi dla kadr pomocy społecznej.

Na występowanie przemocy w rodzinie może mieć wpływ wiele czynników. Może ona dotyczyć wszystkich grup społecznych, niezależnie od wykształcenia i statusu materialnego. Większość autorów upatruje przyczyn przemocy w rodzinie czynnikami socjologicznymi,

---

²⁸ Ibidem, str. 29

łącząc przyczyny przemocy ze stresem, który oddziałuje na rodzinę, normami kulturowymi i społecznymi oraz psychologicznymi, które koncentrują się na cechach indywidualnych. Istnieją jednak czynniki ryzyka związane z doznaniem, bądź stosowaniem przemocy. Obecność poniższych czynników podwyższa ryzyko występowania przemocy w rodzinie. Wysokiego ryzyka nie należy kojarzyć z cechami osobowościowymi ofiary, ale z poziomem zagrożenia, jakie stwarza sprawca przemocy. Czynniki ryzyka są stanem dynamicznym i ulegają zmianie, w rodzinie może występować kilka takich czynników zidentyfikowanych w trakcie pogłębionej diagnozy osoby (doznającej przemocy/stosującej przemoc).

Ryzyka w przemocy:

Literatura przedmiotu wymienia dwa podstawowe czynniki ryzyka:

- a. **czynniki wewnętrzne:** (biologiczne, psychologiczne, społeczno-kulturowe, uzależnienia, ubóstwo, utrata samodzielności, zaburzenia psychiczne;
- b. **czynniki zewnętrzne:** (społeczno-kulturowe, uzależnienia, bezrobocie, charakter pracy, dyskryminacja ze względu na płeć i pochodzenie, ubóstwo, utrata samodzielności, handel ludźmi.

Opis wybranych czynników ryzyka występowania zjawiska przemocy w rodzinie:

1. **bezrobocie** – brak zatrudnienia nie tylko powoduje konsekwencje społeczne, ale również psychologiczne. Osoba bezrobotna wycofuje się z życia społecznego, następuje obniżenie samooceny. Jeżeli osobą bezrobotną w rodzinie jest mężczyzna, to często ma poczucie straty swojej pozycji w małżeństwie, co może wywołać napięcia, konflikty i zachowania agresywne;
2. **charakter pracy** – czynniki takie jak np.: poczucie niższej wartości, mobbing, brak umiejętności społecznych, niskie zarobki, mogą wywoływać frustracje i złość, która może być wyładowywana na najbliższych członkach rodziny;
3. **dyskryminacja ze względu na płeć** – według statystyk, głównymi ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety, w grupie kobiet istnieje większe ryzyko wystąpienia tzw. ostrej przemocy. Wiele kobiet doznaje przemocy w czasie ciąży lub przez kilka miesięcy po narodzeniu dziecka;
4. **dziecko w przemocy** – doświadczanie przemocy we wczesnym dzieciństwie lub bycie ofiarą przemocy, może spowodować, że w życiu dorosłym dziecko powielać będzie złe wzorce wychowawcze, w sposób agresywny będzie reagowało na członków rodziny;
5. **zaniedbanie dziecka** – nie wypełnianie obowiązku opieki i wychowania dziecka, niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka. Zaniedbanie może być spowodowane przez następujące czynniki: uzależnienie rodziców, brak lub niewystarczające kompetencje wychowawcze wynikające z niepełnosprawności lub wieku rodziców;
6. **konflikty rodzinne** – występują w rodzinach, które nie funkcjonują prawidłowo, dają nieprawidłowe wzorce, między członkami rodziny występuje brak porozumienia, relacje są nieprawidłowe, następuje wzajemne oskarżanie;
7. **rozwoły i separacja** – są to sytuacje, które mogą wzmagać wybuchy agresji, osoba porzucona obwinia partnera/partnerkę o zdradę, staje się zaborcza, uruchamia się lęk przed porzuceniem, u osób uzależnionych może wystąpić chorobliwa zazdrość tzw. Zespół Otella;

8. **konflikty z prawem** – przynależność do tzw. środowiska przestępczego, pobyt w zakładzie karnym, może być przyczyną przemocy w stosunku do najbliższych;
9. **utrata samodzielności** wynikająca z wieku i niepełnosprawności (senior), występuje niemożność zarządzania własnymi zasobami, uzależnienie od innych osób, co sprzyja postawom agresywnym otoczenia;
10. **ubóstwo** – brak środków do życia, brak wsparcia społecznego, poczucie izolacji, niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb może być motorem rozwoju przede wszystkim przemocy psychicznej, fizycznej i ekonomicznej;
11. **uzależnienia:**
  - alkoholizm – nadużywanie i uzależnienie od alkoholu, upośledzają zdolność do samokontroli, a mogą wzmacniać zachowania agresywne i frustracje;
  - używanie środków psychoaktywnych (np. narkomania), podobne jak w przypadku osób uzależnionych od alkoholu może wzmacniać zachowania agresywne, wybuchy złości. Osoba uzależniona balansuje na huśtawce emocjonalnej, spowodowanej zażywaniem środków odurzających lub ich brakiem (głód narkotyczny), co może wywołać złość i zachowania agresywne. Podobne zachowania spowodowane zespołem abstynencyjnym występują u osób uzależnionych od alkoholu;
  - psychiczne: takie jak uzależnienie od hazardu, Internetu, gier komputerowych, pracy. Uzależnienie psychiczne, podobnie jak fizyczne wpływa destrukcyjnie na życie rodzinne;
12. **zaburzenia psychiczne** – doświadczenie kryzysu psychicznego w rodzinie/własne choroby psychiczne (różnego typu zaburzenia pourazowe, bądź zaburzenia będące skutkiem uzależnień). U osoby chorej może wystąpić słaba kontrola impulsów i zachowania aspołeczne, osobiste frustracje, nieumiejętność radzenia sobie z napięciem, złością i kontrolowaniem agresji;
13. **złe warunki mieszkaniowe** – sprzyjające zachowaniom destrukcyjnym, wpływające na stan emocjonalny, powielanie zachowań patologicznych akceptowanych przez współmieszkańców itp.;
14. **inne nowe zjawiska uznane za niebezpieczne** – np. nasilające się zjawisko związane z handlem ludźmi. Przystępstwo handlem ludźmi w Polsce jest zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 (art. 189a §1 Kodeksu karnego). Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości czynu, karalne jest również przygotowanie do popełnienia tego przestępstwa (czyn zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 – art. 189a §2 Kodeksu karnego).

W polskim porządku prawnym nie występuje odrębne pojęcie „handel dziećmi”, zatem wszelkie przepisy dotyczące handlu ludźmi należy interpretować również w odniesieniu do handlu dziećmi.

Handlem dziećmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom Kodeksu karnego²⁹.

---

²⁹ <http://www.handelludzmi.eu>

Rozpoznanie czynników ryzyka powinno być pierwszym krokiem w procesie oceny procesu przemocy. Ocena ryzyka pozwala już na etapie wstępnym zaplanować odpowiednie działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony ofiarom przemocy.

Zalety oceny ryzyka³⁰:

- jeżeli ocena jest przeprowadzona prawidłowo, służy jako narzędzie komunikowania naszych obaw na temat zagrożenia i zalecanych kroków mających na celu zapobieganie przemocy³¹,
- umożliwia skuteczniejsze reagowanie na pogarszające się sytuacje i eskalację przemocy,
- zapewnia lepsze dopasowanie planów bezpieczeństwa do poziomu i istoty ryzyka,
- umożliwia skoordynowane reagowanie różnych instytucji na skomplikowane sprawy,
- przyczynia się do lepszego planowania bezpieczeństwa i zwiększenia ochrony dla kobiet i ich dzieci,
- może także pomóc zwiększyć świadomość ofiary co do ryzyka, jakie jej grozi i w sposób bardziej realistyczny ocenić grożące niebezpieczeństwo³².

Obowiązujący w Polsce system wsparcia członków rodzin doznających przemocy i osób stosujących przemoc ma charakter działań interwencyjnych, które mają za zadanie ochronę ofiar przemocy i ograniczenie lub zniwelowanie działań sprawców przemocy. Z rozmów prowadzonych z pracownikami socjalnymi w trakcie szkoleń i spotkań organizowanych przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej wynikała potrzeba opracowania metodologii ryzyk opisujących przemoc, która pozwoli zwiększyć liczbę działań prewencyjnych, zapobiegających występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie. Działania prewencyjne wymagają jednak pogłębionej diagnozy poziomu oddalenia od samodzielności członków rodziny, u których pojawiają się czynniki ryzyka oraz łatwego dostępu do wspierających usług środowiskowych z różnych politykach publicznych tj. zdrowie, zatrudnienie, sport i turystyka, edukacja, kultura, finanse, mieszkalnictwo, aktywność społeczna.

Celem działań prewencyjnych jest zmniejszenie liczby osób doznających przemocy i stosujących przemoc poprzez system wsparcia środowiskowego. W działaniach tych ważne jest podmiotowe traktowanie członków rodziny i wspólnie opracowanie planu wsparcia i monitorowanie efektów działań. Ważne jest, aby instytucje udzielające wsparcia osobom dotkniętym przemocą swoje działania opierały na poszanowaniu prawa ofiar do samoistnienia i nie sprawowały nad nimi kontroli i władzy, z wyjątkiem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu. Proces wsparcia osób/rodzin w obszarze przemocy można podzielić na dwa etapy:

1. Działania prewencyjne dla osób/rodzin, u których występują czynniki ryzyka – jak nie wejść w obszar przemocy?
2. Działania prewencyjno-interwencyjne dla osób/rodzin – jak wyjść z obszaru przemocy?

W MCPS podejmowane są działania w celu opracowania ścieżki do określenia stopnia oddalenia od samodzielności osób doznających przemocy oraz stosujących

³⁰ Rosa Logar, Branislava Marvanova Vargova, Skuteczna współpraca interdyscyplinarna w celu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, 2015 r., Council of Europe.

³¹ Kropp, P.R str. 693, w ibidem str. 45

³² Roehl J., O'Sullivan C., Webster D., Campell J. (2005), w ibidem str. 46

przemoc, jako narzędzia wspierającego proces diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie i opracowania adekwatnego do potrzeb planu wsparcia. Narzędzie „Ścieżka do określenia stopnia oddalenia od samodzielności” w odniesieniu do przemocy jest zbieżna z załącznikami nr 12-14 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, 9.1. – Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu³³. Narzędzie to będzie mogło być wykorzystywane do opracowania partycypacyjnego planu wsparcia zarówno dla ofiar, jak i sprawców przemocy oraz monitoringu jego realizacji w sposób systemowy z uwzględnieniem w/w kategorii ryzyk.

2.5. Wsparcie instytucjonalne w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Działania instytucji i organizacji wspierających przeciwdziałanie przemocy i wzrost samodzielności w wypełnianiu ról społecznych dla dziecka i rodziny.

Tabela 1. Działania instytucji i organizacji wspierających przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Nazwa instytucji	Rodzaj działania
Pomoc społeczna	<ol style="list-style-type: none"> diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; udziela kompleksowych informacji o: <ul style="list-style-type: none"> możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie; formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc; możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całonocowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie; udzielenie pomocy w postaci świadczeń pieniężnych m.in. zasiłków stałych, zasiłku okresowego i zasiłku celowego.
Organizacje pozarządowe	<ol style="list-style-type: none"> organizacja grup wsparcia i grup samopomocowych; organizacja zajęć w świetlicach środowiskowych, rehabilitacyjnych, socjoterapeutycznych, kółkach zainteresowań; realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy oraz programach oddziaływań dla osób doznających przemocy; organizacja warsztatów kompetencji wychowawczych i rodzicielskich, warsztatów zastępowania agresji oraz umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych; umożliwienie uczestnictwa w zorganizowanym wypoczynku oraz zajęciach rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych dotkniętych przemocą w rodzinie; pomoc w postaci streetworking, jako metodzie wsparcia społecznego, skierowanej do wszystkich, którzy nie mogą lub nie chcą korzystać z pomocy instytucji społecznych i socjalnych, polegającej na dotarciu do konkretnych odbiorców poprzez bezpośrednie spotkanie w miejscach najczęściej przez nich odwiedzanych; prowadzenie Ośrodków Interwencji Kryzysowych.
Powiatowe Urzędy Pracy Instytucje Rynku Pracy:	<ol style="list-style-type: none"> aktywizowanie do wejścia na otwarty rynek pracy; wsparcie finansowe - zasiłek dla bezrobotnych;

³³ <https://www.funduszedlamazowska.eu/nabory-wnioskow/9-1-0-aktywizacja-spoeczno-zawodowa-osob-wykluczonych-i-przeciwdzialanie-wykluczeniu-spoecznemu.html>

Nazwa instytucji	Rodzaj działania
	<p>3. pośrednictwo pracy; 4. poradnictwo zawodowe; 5. organizacja szkoleń.</p>
Ochrona zdrowia	<p>1. wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach; 2. poinformowanie osób doznających przemocy w rodzinie o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji; 3. w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia podczas badania popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego – powiadomienie organów ścigania; 4. udział w procedurze odebrania dziecka przez pracownika socjalnego w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (lekarz, ratownik medyczny, pielęgniarka).</p>
Oświata	<p>W ramach procedury przedstawiciel oświaty:</p> <p>1. udziela kompleksowych informacji o: ■ możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie; ■ możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 2. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 3. może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie; 4. diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci; 5. udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.</p>
Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<p>1. diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 2. udziela kompleksowych informacji o: ■ możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie; ■ formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc; ■ możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 3. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 4. może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.</p>
Policja	<p>1. udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy; 2. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie; 3. podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania; 4. przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan</p>

Nazwa instytucji	Rodzaj działania
	<p>psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;</p> <p>5. przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;</p> <p>6. podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.</p>
<p>Ośrodki Interwencji Kryzysowej</p>	<p>Do podstawowych zadań należy:</p> <p>Podejmowanie działań na rzecz osób i rodzin, w tym dotkniętych przemocą w celu zapobiegania lub pogłębiania się występujących dysfunkcji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. udzielanie specjalistycznego poradnictwa: <ul style="list-style-type: none"> ■ poradnictwo prawne; ■ poradnictwo rodzinne; ■ poradnictwo i wsparcie psychologiczne; ■ udzielanie niezbędnych informacji; 2. świadczenie pracy socjalnej na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym; 3. współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami i instytucjami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii; 4. udzielenie schronienia.
<p>Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. w zakresie interwencyjnym m.in. zapewnieni schronienia ofierze przemocy, udzielenie natychmiastowej pomocy psychologicznej i prawnej oraz zorganizowanie niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej; 2. w zakresie terapeutyczno-wspomagającym m.in. diagnozowanie problemu w rodzinie, opracowanie indywidualnego planu pomocy ofierze, udzielenie poradnictwa (medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego), prowadzenie grup wsparcia lub grup terapeutycznych i terapii indywidualnej, udzielanie konsultacji wychowawczych; 3. w zakresie potrzeb bytowych zapewnienie m.in.: całodobowego okresowego pobytu, pomieszczeń do spania, wyżywiania, odzieży, obuwia.

Źródło: Opracowanie własne MCPS.

Rozdział 3. Skala problemu przemocy w rodzinie

3.1. Charakterystyka problemu przemocy w rodzinie w aspekcie ogólnopolskim

W sprawozdaniu z działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., wynika że występuje tendencja zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie. Dużego znaczenia nabierają działania o charakterze interdyscyplinarnym, międzyresortowym. Tendencja znajduje odbicie w analizowanych danych za rok 2015 w sprawozdaniu, co świadczy o coraz lepiej działającym systemie i skuteczności działań oraz zaangażowaniu wielu przedstawicieli i służb zajmujących się zawodowo problematyką przemocy w rodzinie³⁴.

³⁴ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, 2016 r.

Z danych statystycznych Komendy Głównej Policji wynika, że zarówno w ogólnej liczbie, jak i we wszystkich kategoriach pokrzywdzonych w porównaniu do 2014 roku odnotowano spadek wartości liczbowych³⁵:

Tabela 2. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”.

Wyszczególnienie	Dane za rok 2013	Dane za rok 2014	Dane za rok 2015
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	61 047 (w tym 50 934 wszczynających procedurę i 10 113 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)	77 808 (w tym 63 467 wszczynających procedurę i 14 341 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)	75 495 (w tym 61 133 wszczynających procedurę i 14 362 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)
Ogólna liczba ofiar przemocy	86 797	105 332	97 501
Liczba ofiar - kobiety	58 310	72 786	69 376
Liczba ofiar - mężczyzn	9 233	11 491	10 733
Liczba ofiar -małoletnich	19 254	21 055	17 392
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	61 450	78 489	76 034
Liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	4 440	5 301	5 244
Liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn	56 755	72 791	70 484
Liczba podejrzewanych sprawców - nieletnich	255	397	306
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	37 650	50 073	48 841
Podejrzani sprawcy pod wpływem alkoholu - kobiety	1 289	1 969	1 972
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - mężczyźni	36 327	48 055	46 830
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu - nieletni	34	49	39
Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	426	346	275

Źródło: Komenda Główna Policji.

Analizując statystyki dotyczące zmniejszenia liczby wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” w porównaniu do 2014 r. należy rozpatrywać tę malejącą tendencję jako działanie braku społecznej akceptacji dla zjawiska przemocy i potwierdzenie, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem, które należy piętnować i zdecydowanie reagować. Na zmianę świadomości społecznej wpływają również realizowane kampanie społeczne, dzięki którym spada aprobata do zachowań przemocowych, a także zmienia się perspektywa patrzenia na problem przemocy nie jako indywidualną sprawę rodziny, a na zjawisko, któremu trzeba przeciwdziałać³⁶.

W 2015 roku³⁷ najczęściej przemocy wobec osób najbliższych dopuszczali się mężczyźni stanowiąc 92,70% ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, która wyniosła 76 034 osób. Z kolei liczba kobiet, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie stanowiła łącznie 6,90% ogólnej liczby osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, a nieletni

³⁵ Statystyki Komendy Stołecznej Policji w związku z przemocą domową za rok 2015, 2014, 2013, <http://statystyka.policja.pl>

³⁶ Ibidem.

³⁷ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, 2016 r.

sprawcy 0,40%. Porównując odnotowane dane statystyczne do 2014 roku zauważa się tendencję spadkową w ogólnej liczbie osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie o 3,33% (2014 rok – 78 489; 2015 rok – 76 034), o 1,08% w liczbie kobiet dopuszczających się przemocy (2014 – 5 301; 2015 – 5 244), w liczbie mężczyzn będących jej sprawcami o 3,17% (2014 – 72 791; 2015 – 70 484) oraz w liczbie nieletnich stosujących przemoc wobec najbliższych o 22,92% (2014 – 397; 2015 rok – 306).

Spśród wszystkich osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu 18,45%, tj. 9 013 zostało doprowadzonych do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek (w 2014 roku – 18,99%, 9 510), w tym 8 594 mężczyzn (2014 rok – 9 051), 413 kobiet (2014 rok – 450) oraz 6 nieletnich (2013 rok – 9)³⁸.

W sytuacji gdy przemoc w rodzinie wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 207 KK wszczęte zostaje postępowanie przygotowawcze. Na podstawie danych zgromadzonych w Statystyce Przeszłości według jednostek organizacyjnych Policji generowanej w systemie analitycznym w 2015 roku na terenie całego kraju wszczęto 27 642 takich postępowań, co w porównaniu do 2014 roku (30 901) oznacza spadek o 10,55%. Natomiast stwierdzono łącznie 14 789 przestępstwa (2014 rok – 32 269), spadek o 10,51%. Należy wskazać, że 11 289 postępowań prowadzonych w związku z przemocą w rodzinie zakończyło się sporządzeniem aktu oskarżenia, a 16 558 zakończyło się poprzez umorzenie postępowania³⁹.

W ostatnim roku odnotowano również spadek korzystania osób doznających przemocy w rodzinie z placówek. Według raportu mają na to wpływ działania realizowane lokalnie, dzięki którym udzielana jest kompleksowa pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Istotnym elementem w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest również funkcjonowanie na terenie Polski 35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które rokrocznie udzielają kompleksowej, bezpłatnej pomocy ok 7,5 tys. osobom doznających przemocy w rodzinie. Osoby, które zgłaszają się do tego typu placówek nie ponoszą żadnych opłat związanych z pobytem i usługami specjalistycznymi.

W 2015 roku w całej Polsce 21 581 osób skorzystało z 220 ośrodków interwencji kryzysowej (w tym 53 punktów interwencji kryzysowej), co daje średnią 90 osób na 1 ośrodek. 144 ośrodki interwencji kryzysowej dysponowały 15 289 miejscami całodobowymi, z których skorzystało 2 327 osoby.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej są placówkami, które rozmieszczone są w każdym województwie i które najaktywniej w kontekście udzielania pomocy całodobowej wraz ze specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy wpisują się w realizację zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Placówki te zabezpieczają głównie sytuację osób doznających przemocy w rodzinie, ale pełnią także inne funkcje dla osób, które doznały innej sytuacji kryzysowej np. straciły dom w pożarze, są ofiarami handlu ludźmi⁴⁰.

Realizacja oddziaływań programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, prezentuje tendencję rosnącą. Realizacja programów na przestrzeni lat zwiększyła swój potencjał i dzięki ich realizacji w 2015 roku zostało poddanych tym oddziaływaniom prawie 9,5 tys. osób stosujących przemoc w rodzinie (wzrost w stosunku do roku ubiegłego o 9%), a w 2014 r. liczba ta wyniosła 8 598 osób.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

3.2. Skala problemu na terenie województwa mazowieckiego

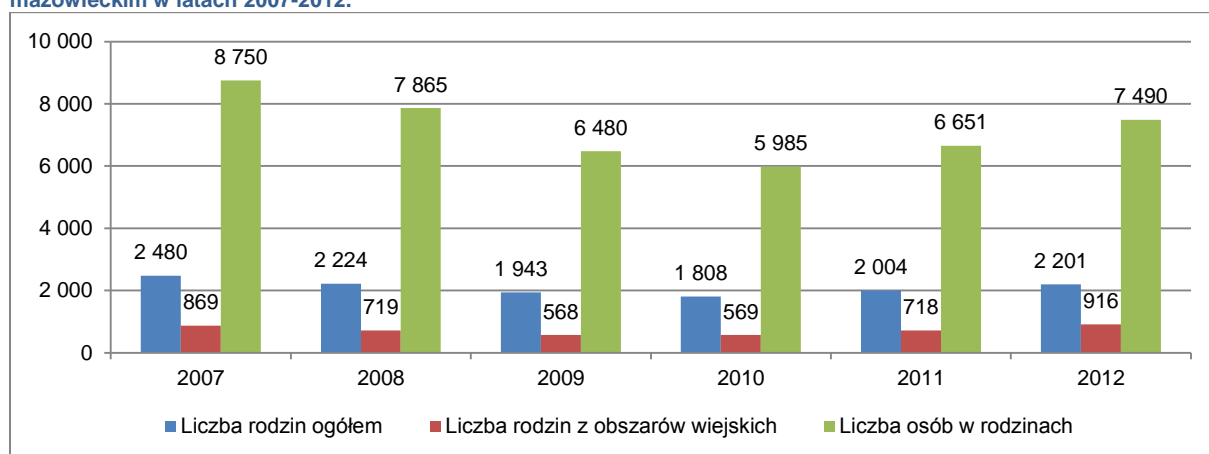
Doświadczanie przemocy w rodzinie jest złożonym problemem i często niezbędne jest otrzymanie pomocy od przedstawicieli różnych służb – psychologa, psychiatry, lekarza, prawnika, pracownika socjalnego. Przemoc domowa należy do grupy problemów społecznych wspieranych przez pomoc społeczną.

Celem działania pomocy społecznej (zgodnie z ustawą o pomocy społecznej⁴¹) jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których sami nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstaniu tych sytuacji.

Diagnoza zawarta w Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 pokazuje, że w związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nastąpił wzrost liczby rodzin i osób objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim. Diagnoza zjawiska obejmująca lata 2007-2012 pokazuje, że na przestrzeni tych lat tendencja była wzrostowa⁴².

Wykres nr 1 pokazuje, iż w roku 2012 nastąpił wzrost liczby rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim w stosunku do lat 2008-2011. Powyższe może być spowodowane nowelizacją ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i wzrostem liczby wszczętych procedur „Niebieska Karta”.

Wykres 1. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim w latach 2007-2012.

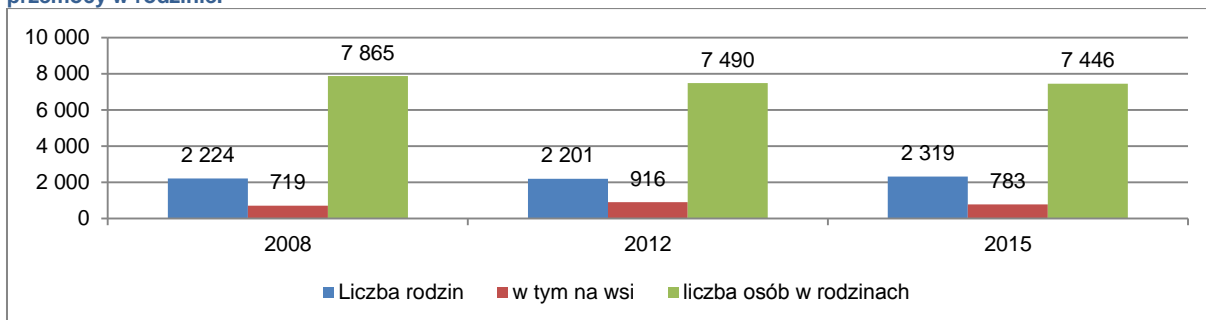
Źródło: Opracowanie własne MCPS.

Poniższy wykres pokazuje, iż od roku 2015 nastąpił wzrost liczby rodzin objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim w stosunku do lat 2008 (o 4%) i 2012 roku (o 5%). Liczba osób w rodzinach utrzymuje się na podobnym poziomie, zaś liczba rodzin na wsi po gwałtownym wzroście w 2012 roku wróciła do poziomu z 2008 roku. Nadal problem ten dotyka między innymi w największym stopniu mieszkańców m. st. Warszawa, powiatów ciechanowskiego i mławskiego.

⁴¹ Ustawa pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

⁴² Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, str. 74, Warszawa 2014, MCPS

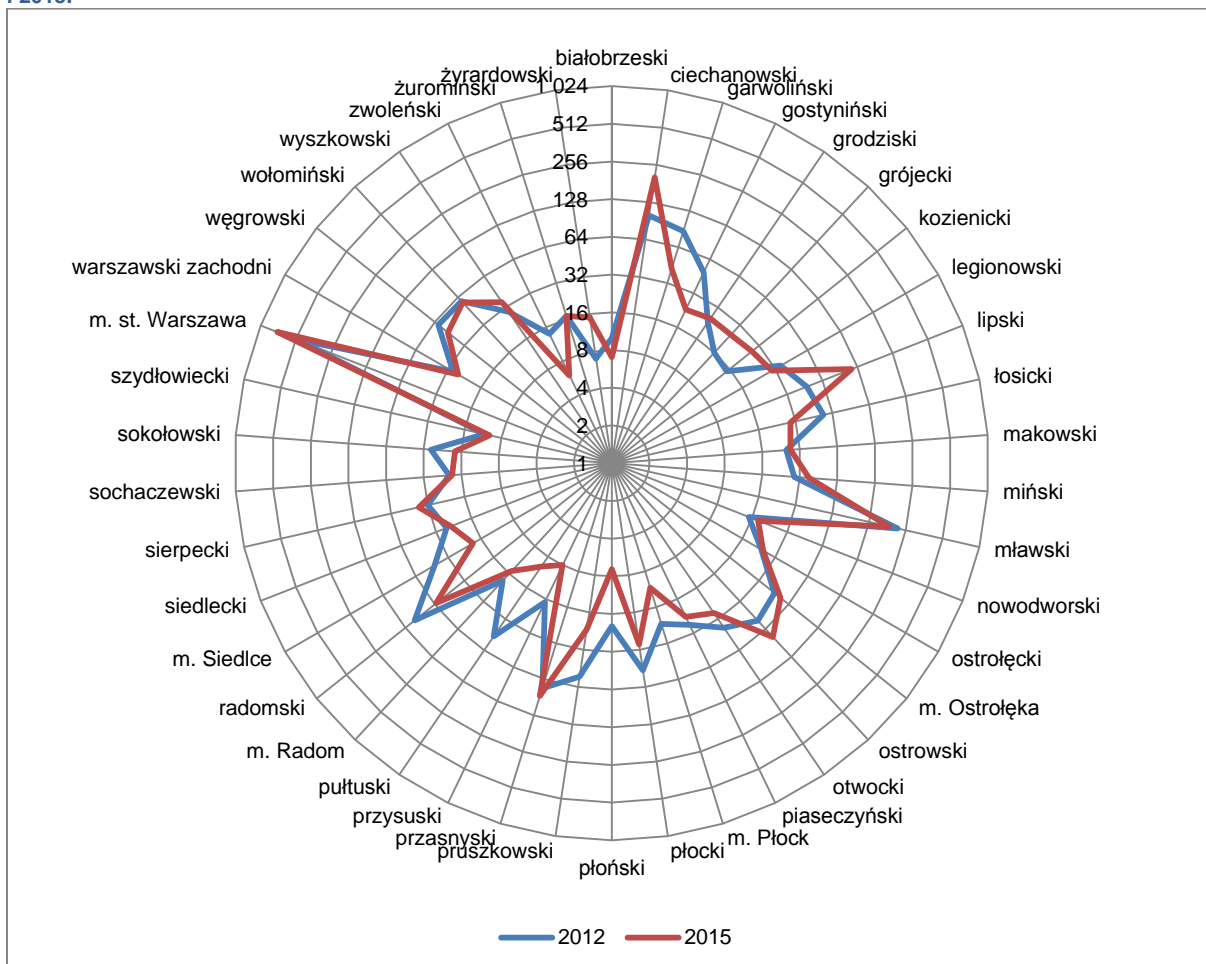
Wykres 2. Liczba rodzin z obszaru Mazowsza korzystająca w latach 2008, 2012 i 2015 z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie MPiPS-03R za lata 2008, 2012 i 2015.

Zmianie uległy także dane powiatowe. W stosunku do 2012 roku największy wzrost liczby rodzin w 2015 roku odnotowano w Warszawie (o 224 rodziny), powiatach: ciechanowskim (o 103 rodziny), lipskim (o 67 rodzin), ostrowskim (o 26 rodzin). Najbardziej zmniejszył się liczba rodzin w powiatach: garwolińskim (o 45 rodzin), radomskim (o 41 rodzin), pułtuskim (o 37 rodzin), mławskim (o 33 rodziny).

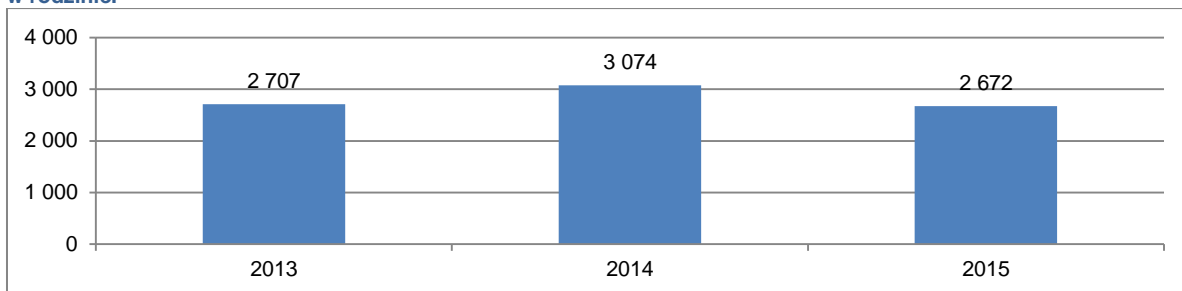
Wykres 3. Liczba rodzin objętych pomocą z powodu przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim w latach 2012 i 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie MPiPS-03R za 2012 i 2015 rok.

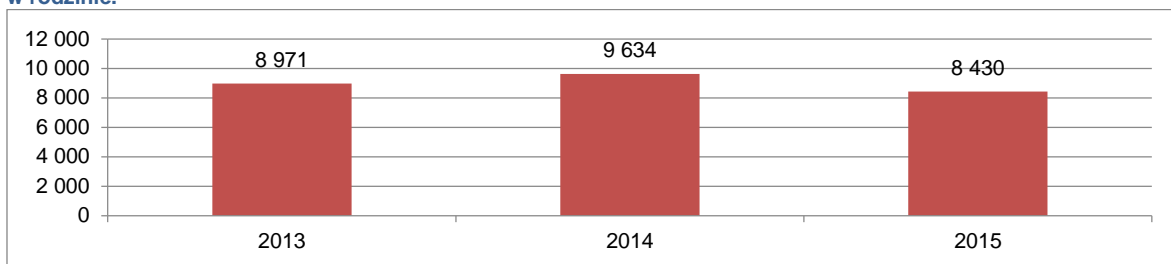
W 2015 roku 2 672 rodzinom udzielono pomocy i wsparcia w związku z występującą przemocą w gminach. Na wykresie widoczna jest tendencja malejąca, w porównaniu z ubiegłymi latami.

Wykres 4. Liczba rodzin w gminach, którym udzielono w latach 2013-2015 pomocy w związku z występującą przemocą w rodzinie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015 r.

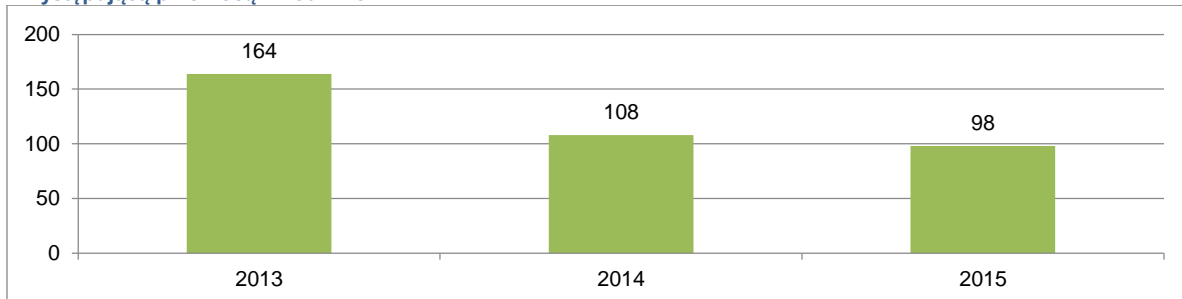
Wykres 5. Liczba osób w gminach, którym udzielono w latach 2013-2015 pomocy w związku z występującą przemocą w rodzinie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015 r.

Wykres nr 5 przedstawia liczbę osób w rodzinach, u których występowała przemoc. Powyższe dane potwierdzają tendencję malejącą, podobnie jak w wykresie nr 4. W 2015 roku 8 430 osób objętych zostało pomocą służb w związku występującą przemocą. W porównaniu z 2014 r. nastąpił spadek o 1204 osoby.

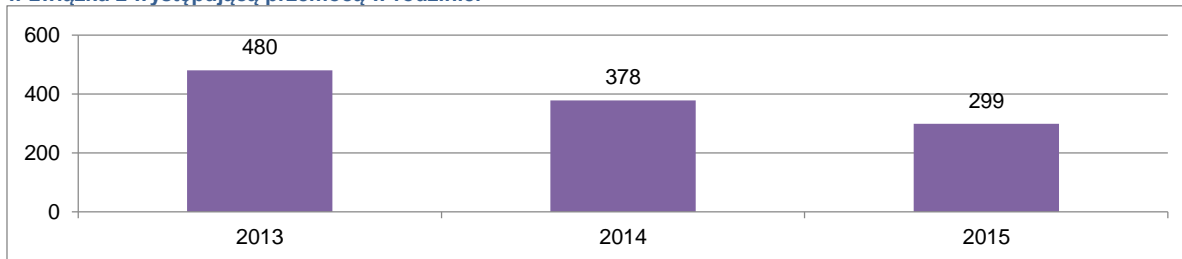
Wykres 6. Liczba rodzin w miastach na prawach powiatu, którym udzielono w latach 2013-2015 pomocy w związku z występującą przemocą w rodzinie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015 r.

Wykres nr 6 przedstawia liczbę rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia w miastach na prawach powiatu w latach 2013-2015. W 2015 roku 98 rodzin skorzystało z pomocy, w porównaniu z 2014 rokiem nastąpił spadek o 10 rodzin, natomiast z 2013 rokiem różnica wynosi 66 rodzin.

Wykres 7. Liczba osób w rodzinach w miastach na prawach powiatu, którym udzielono w latach 2013-2015 pomocy w związku z występującą przemocą w rodzinie.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2015 r.

Wykres nr 7 przedstawia liczbę osób w rodzinach, w których występowała przemoc. W 2015 roku 299 osób zostało objętych kompleksową pomocą w związku z występującą przemocą. W porównaniu z latami ubiegły zauważalna jest tendencja malejąca, ponieważ w 2014 roku - 378 osób doznało przemocy w rodzinie, natomiast w 2013 roku było to 480 osób.

Zasoby instytucjonalne

Ośrodki Interwencji Kryzysowej

W myśl obowiązujących przepisów interwencja kryzysowa to zespół interdyscyplinarnych działań, podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy (art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej).

Na co dzień funkcja interwenta kryzysowego świadczona jest na rzecz osób, rodzin, grup znajdujących się w sytuacjach trudnych psychicznie, spowodowanych np. przemocą w rodzinie, nagłym załamaniem zdrowia, doświadczeniem przestępstwa, wypadkiem komunikacyjnym, pożarem, samobójstwem. Głównym celem interwencji kryzysowej jest zapobieganie utracie lub/i przywrócenie utraconej w wyniku zdarzenia krytycznego: równowagi, zdolności do działania i autonomii⁴³.

Kryzys rodzinny lub małżeński w interwencji kryzysowej traktowany jest jako stan przejściowej dezorganizacji wyrażającej się zaburzeniem równowagi układu partnerskiego lub rodzinnego, zachwianiem autonomii układu i jego dysfunkcjonalnością. Utożsamiany jest z długotrwałym konfliktem, problemami małżeńskimi, patologią więzi, a najbardziej i skrajną formą patologizacji jest problem przemocy w rodzinie⁴⁴.

Zgodnie z art. 19 pkt. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej jest zadaniem własnym powiatu. Równocześnie zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zadaniem własnym powiatu jest zapewnienie osobom doznającym przemocy w rodzinie miejsc w Ośrodku Interwencji Kryzysowej.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej oprócz zapewnienia schronienia, oferują również inne formy wsparcia m.in. w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego, rodzinnego. W województwie mazowieckim specjalistyczne działania w zakresie interwencji kryzysowej udzielane są w 14 ośrodkach. 10 ośrodków prowadzonych jest przez samorząd terytorialny, a 4 przez organizacje pozarządowe w ramach zadań zleconych przez samorząd terytorialny.

W przypadku przemocy w rodzinie potrzebna jest szybka interwencja i kompleksowa pomoc, łącznie z zapewnieniem schronienia. Konieczne staje się zwiększenie dostępnej pomocy m.in. doposażenie pomieszczeń, zatrudnienie dodatkowych specjalistów w szczególności w Ośrodkach Interwencji Kryzysowej, które z założenia mają charakter natychmiastowej pomocy, zapewniającej dyspozycyjność kadry.

⁴³ J. Grodecka, R. Kałucka, K. Sarzała, A. Żukiewicz, Standard interwencji kryzysowej, wrzos.org.pl

⁴⁴ Ibidem.

Udzielenie pomocy w zakresie interwencji kryzysowej wiąże się z ograniczeniem formalności do niezbędnego minimum, pomoc jest bezpłatna i niezależna od innych kryteriów pomocy.

Tabela 3. Ośrodki Interwencji Kryzysowej na Mazowszu.

LP.	Nazwa Ośrodka	Adres	Podmiot prowadzący	Liczba miejsc całodobowych
1	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Graniczna 18, 05-300 Mińsk Mazowiecki	Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej	7
2	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Słowackiego 18, 06-500 Mława	Starostwo Powiatowe w Mławie	3
3	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie - dział: Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Paderewskiego 6, 05-100 Nowy Dwór Mazowiecki	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	2
4	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Ostrołęce	ul. Tadeusza Kościuszki 24/26, 07-410 Ostrołęka	Miasto Ostrołęka	6
5	Centrum Interwencji Kryzysowej	ul. Tadeusza 12, 05-400 Otwock	Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej	15
6	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Ks. Sajny 2a, 05-530 Góra Kalwaria	Powiat Piaseczyński	12
7	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Wolskiego 4, 09-400 Płock	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku	8
8	Zespół Ośrodków Wsparcia: Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 24, 05-820 Piastów	Powiat Pruszkowski	15
9	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Malczewskiego 20 b 26-600 Radom	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział w Radomiu	20
10	Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie	Łaziska 15a, 26-505 Orońsko	Powiat Szydłowiecki	9
11	Warszawski Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. 6-go Sierpnia 1/5, 02-843 Warszawa	Miasto Warszawa	60
	Poradnia	ul. Belgijska 4, 02-511 Warszawa		-
12	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Piłsudskiego 23, 07-100 Węgrów	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie	5
13	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Poniatowskiego 29, 05-200 Zielonka	Powiat Wołomiński	4
14	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	ul. Komunalna 10 a 07-200 Wyszaków,	Stowarzyszenie Monar, Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Wyszakowie	14

Źródło: Opracowanie własne MCPS.

Ośrodki w 2015 roku zapewniły 188 miejsc całodobowego schronienia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Nastąpił wzrost liczby osób, które skorzystały z miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej (2015 r. – 309 os., 2014 r. – 233 os.).

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie to jednostki ukierunkowane na udzielenie specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 6 ust. 4 pkt.1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy. Zadanie finansowane jest z budżetu państwa.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia to placówki zapewniające usługi w zakresie interwencyjnym (m.in.: schronienie, ochrona ofiary przemocy domowej przed osobą

stosującą przemoc, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej i prawnej), terapeutyczno-wspomagającym (m. in.: diagnozowanie problemu przemocy domowej, opracowanie indywidualnego planu pomocy, prowadzenie grup wsparcia i grup terapeutycznych, prowadzenie terapii indywidualnej) i w zakresie potrzeb bytowych.

Na terenie województwa mazowieckiego funkcjonują trzy specjalistyczne ośrodki wsparcia. Ogółem specjalistyczne ośrodki wsparcia w 2015 r. na terenie województwa mazowieckiego zapewniły 51 miejsc całodobowych⁴⁵:

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia Przemocy w Rodzinie w Mławie – dysponujący 15 miejscami;
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piastowie (powiat przuski) – dysponujący 6 miejscami;
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie prowadzony przez Fundację Centrum Praw Kobiet (m. st. Warszawa) – dysponujący 30 miejscami.

Mapa 1. Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia na terenie województwa mazowieckiego.

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Raportu „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Wydział Polityki Społecznej.

Z miejsc całodobowych w Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia skorzystało w ubiegłym roku 141 osób. Pomoc oferowana była głównie w formie terapii indywidualnej, poradnictwa prawnego, poradnictwa psychologicznego, poradnictwa medycznego.

⁴⁵ Raport „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Wydział Polityki Społecznej, Warszawa 2016 r., str. 7-8, www.mazowieckie.pl

Ośrodki wsparcia

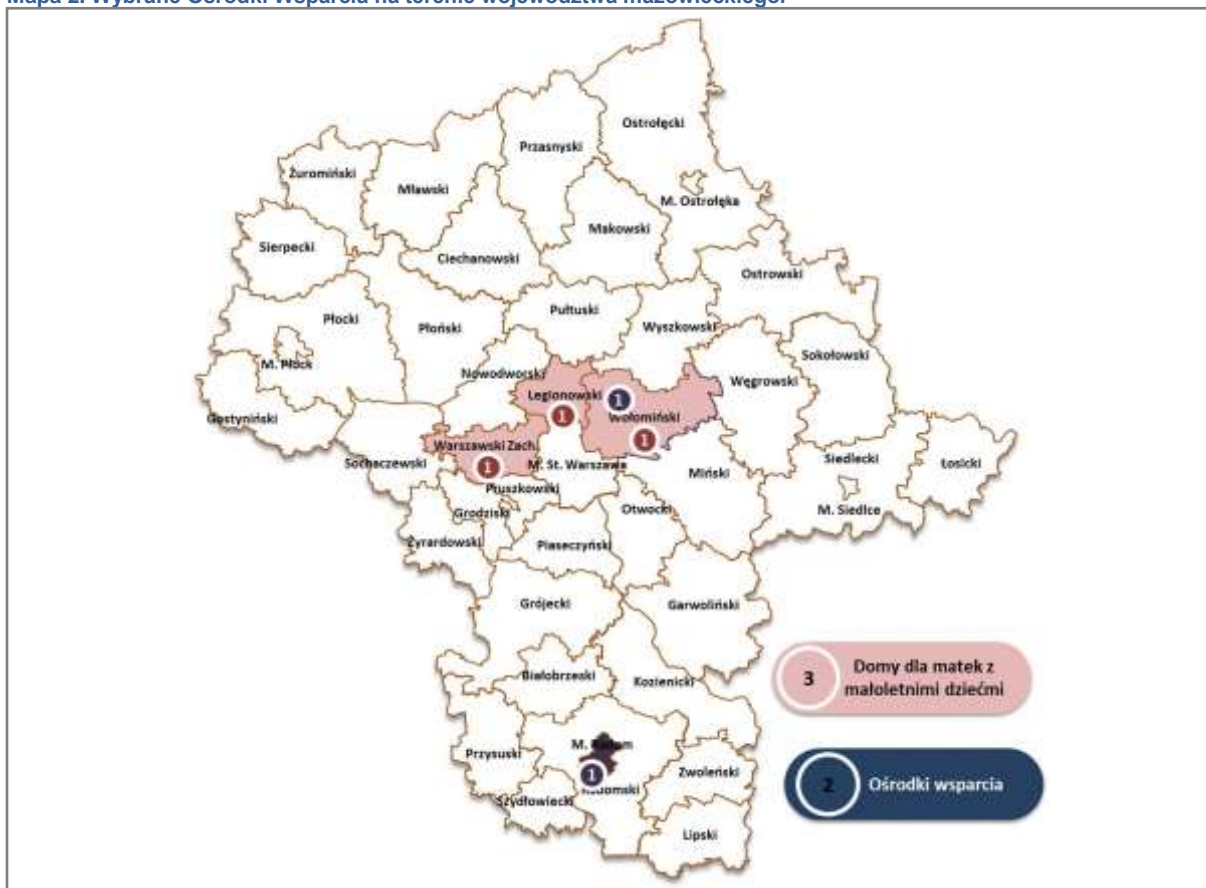
Zgodnie z art.19 pkt.11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej prowadzenie ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży należy do zadań własnych powiatu. Równocześnie zgodnie z art.6 ust. 3 pkt.3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zadaniem własnym powiatu jest zapewnienie osobom doznającym przemocy w rodzinie miejsc w tych ośrodkach.

Ośrodek wsparcia to jednostka organizacyjna pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem wsparcia jest środowiskowy dom samopomocy, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy.

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży są specjalistycznymi ośrodkami wsparcia, które udzielają pomocy o charakterze interwencyjnym poprzez:

- zapewnienie schronienia kobietom,
- izolowanie od sprawców przemocy,
- wspieranie w przewyciężaniu sytuacji kryzysowej,
- poradnictwo psychologiczne, prawne i socjalne.

Mapa 2. Wybrane Ośrodki Wsparcia na terenie województwa mazowieckiego.

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Raportu „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Wydział Polityki Społecznej.

Na terenie województwa mazowieckiego funkcjonują 3 domy dla matek z małoletnimi dziećmi⁴⁶:

- powiat legionowski (Dom Samotnej Matki i Dziecka, ks. J. Schabowskiego 4, 05-120 Legionowo, prowadzony przez Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr Urszulanek N.M.P. z Gandino);
- powiat warszawski zachodni (Dom Samotnej Matki, ul. Brzozowa 37, 05-080 Izabelin, prowadzony przez Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta);
- powiat wołomiński (Dom Samotnej Matki, ul. Kilińskiego 63, 05-220 Zielonka, prowadzony przez Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej).

W 2015 r. ze schronienia skorzystały 52 osoby (21 kobiet oraz 31 dzieci).

W 2015 r. funkcjonowały też dwa ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie.

- Ośrodek Wsparcia – Fundacji „Dzieci Ulicy” i Domu Adopcyjnego w Ząbkach z 20 miejscami całodobowymi;
- Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Radomiu nie posiadający miejsc całodobowych, a oferujący w głównej mierze pomoc w formie poradnictwa dla osób doznających przemocy. Z pomocy Ośrodka w 2015 r. skorzystało 308 osób, w głównej mierze były to kobiety.

Punkty Konsultacyjne dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

W ramach swojej działalności Punkty Konsultacyjne udzielają wsparcia oraz świadczą specjalistyczne poradnictwo dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.

W 2015 r. na terenie Mazowsza funkcjonowało 35 punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które udzieliły wsparcia łącznie 6 457 osobom, w tym⁴⁷:

- 4 707 kobietom,
- 1 047 mężczyznom,
- 703 dzieciom.

Według raportu najczęściej osób skorzystało z oferty pomocowej punktów konsultacyjnych w mieście stołecznym Warszawa, Piasecznie, Pułtusku, Serocku, Pruszkowie, Siedlcach oraz w Starych Babcicach.

3.3. Procedura „Niebieskiej Karty” w województwie mazowieckim – dane statystyczne

Głównym narzędziem w przypadku przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieska Karta”, która została uregulowana rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Wszczęcie procedury

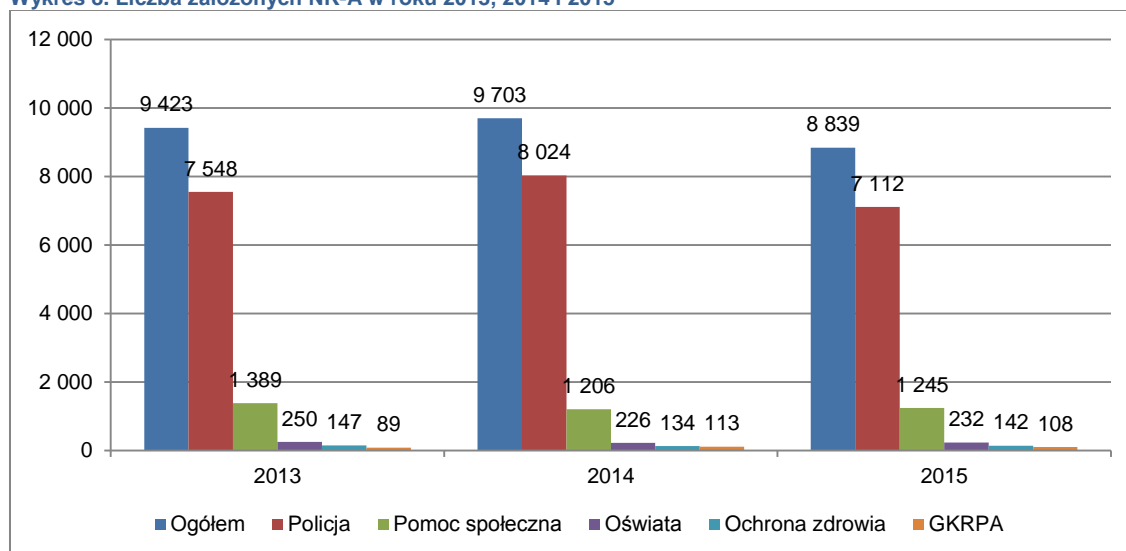
Zgodnie z raportem w 2015 r. wszczęto 8 839 „nowych” procedur Niebieskiej Karty wypełniając formularz „Niebieska Karta-A”. W porównaniu z 2014 r. nastąpił spadek wszczętych procedur o 10 % (w roku 2015 wszczęto o 864 mniej procedur niż w roku 2014).

⁴⁶ Ibidem, str.10, 11

⁴⁷ Ibidem, str. 11

W całym 2015 roku procedurą objętych było 15 413 rodzin (dla około 56% rodzin procedurę wszczęto w 2015 roku, dla pozostałych rodzin procedura była wszczęta w okresie wcześniejszym, a kontynuowana w 2014 roku)⁴⁸.

Wykres 8. Liczba założonych NK-A w roku 2013, 2014 i 2015

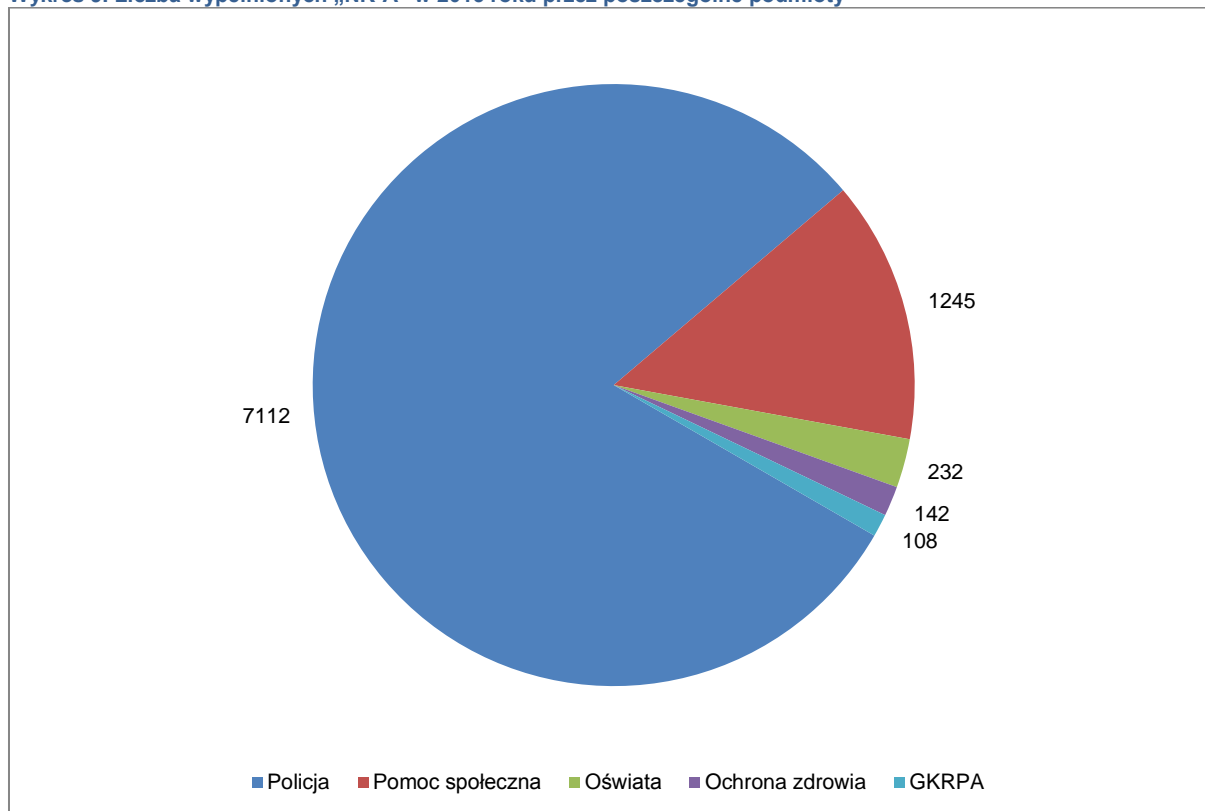
Źródło: Raport „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki.

Z powyższych danych wynika, że Policja zdecydowanie najczęściej wszczyna procedurę NK, drugim podmiotem pod względem liczby wypełnionych kart są jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Przedstawiciele pomocy społecznej w 2015 roku wszczęli 14% wszystkich procedur, jednocześnie nastąpił nieznaczny wzrost formularzy NK-A wypełnionych przez przedstawicieli pomocy społecznej w stosunku do roku 2014. W przypadku przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia nastąpił nieznaczny wzrost wypełnionych formularzy NK-A w stosunku do roku poprzedniego. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych mimo posiadanych uprawnień nadal pozostają podmiotem, który najrzadziej wszczyna procedury NK, ze wszystkich ustawowo uprawnionych służb.

Dane z województwa mazowieckiego potwierdzają tendencję krajową. Według danych pochodzących ze sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2014 r. „Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, 2014 r.” funkcjonariusze Policji w 2014 r. sporządzili 77 808 NK-A (78%), pracownicy pomocy społecznej 13 606 NK-A, co stanowiło 14% wszystkich sporządzonych kart. Na trzecim miejscu znaleźli się pracownicy oświaty z liczbą 6 358 założonych (6%). Najmniej NK-A zostało założonych przez pracowników ochrony zdrowia 627 (1%) oraz przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – 694 (1%).

⁴⁸ Ibidem, str.3

Wykres 9. Liczba wypełnionych „NK-A” w 2015 roku przez poszczególne podmioty

Źródło: Raport „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki.

Zakończenie procedury

W roku 2015 Zespoły Interdyscyplinarne podjęły decyzję o zakończeniu 8 956 prowadzonych procedur to 58% wszystkich procedur prowadzonych w tym roku. Głównym powodem zamknięcia procedury było ustanie przemocy. Taką procedurę wskazano w przypadku 5 863 prowadzonych spraw (co stanowi 65% wszystkich zamkniętych procedur). W przypadku 3 093 procedur, jako przyczynę zamknięcia wskazano brak zasadności podejmowania działań⁴⁹.

Zespół Interdyscyplinarny

Zespół interdyscyplinarny w myśl nowych przepisów stanowi najważniejszy element gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jego głównym zadaniem jest skupienie przedstawicieli wszystkich instytucji i służb z terenu gminy, których wspólne działania mogą kompleksowo przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy domowej i stworzenia systemu wsparcia dla osób i rodzin gdzie występuje zjawisko przemocy. Skład Zespołu Interdyscyplinarnego określa art. 9a ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Grupa Robocza

Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z występowaniem przemocy w indywidualnych przypadkach (art. 9a ust.10 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Skład grupy roboczej to przedstawiciele instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy rodzinie i dziecku, wskazani w art. 9a ust. 11 i 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

⁴⁹ Ibidem, str. 5

Według raportu⁵⁰ zrealizowanym przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki pn. „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015” we wszystkich gminach powołano Zespoły Interdyscyplinarne. Na terenie Mazowsza funkcjonuje 331 Zespołów Interdyscyplinarnych.

W 2015 roku:

- odbyło się 3 078 spotkań Zespołów Interdyscyplinarnych (wzrost liczby spotkań w porównaniu do roku 2014 o 5%);
- powołano 6 022 grupy robocze, które spotkały się 24 145 razy.

Charakterystyka osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie⁵¹

Według raportu, podobnie jak w latach ubiegłych, najwięcej przypadków wszczęcia procedury Niebieskie Karty była przemoc wobec kobiet:

- wśród 11 079 osób dotkniętych przemocą 80% stanowiły kobiety (8 908);
- przemocy doznało 2 171 mężczyzn, z czego ponad połowa to osoby do 18 r.ż. (1 117 osób);
- prawie 8% osób doświadczających przemocy ukończyło 67 rok życia;
- najczęściej stosującymi przemoc byli mężczyźni;
- wśród 8 852 osób podejrzewanych o stosowanie przemocy 90% stanowili mężczyźni, a tylko 856 kobiety

Zespoły Interdyscyplinarne wykazały, iż 7 sprawców to osoby niepełnoletnie (do 18 roku życia).

Zawiadomienia do organów ścigania⁵²:

Zgodnie z analizą raportu, wynika, że liczba przekazanych przez Zespół Interdyscyplinarny/grupę roboczą zawiadomień do organów ścigania (policji, prokuratury) o popełnieniu przestępstwa w związku z użyciem przemocy w rodzinie w 2015 wyniosła 551 spraw (3,5% wszystkich procedur), co stanowiło wartość mniejszą niż w 2014, kiedy to przekazano 578 zawiadomień.

Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵³:

Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie w 2015 roku wyniosła w sumie 75 dzieci:

- 40 chłopców,
- 35 dziewczynek.

Z czego 59 dzieci zostało odebranych przez pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodkach Pomocy Społecznej, a 16 dzieci zostało odebranych przez pracowników Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie.

W wyniku odebrania dzieci z rodziny w trybie art.12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w 2015 roku:

⁵⁰ Raport „Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorząd gminny i powiatowy na terenie województwa mazowieckiego w roku 2015”, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Wydział Polityki Społecznej, Warszawa 2016 r., www.mazowieckie.pl

⁵¹ Ibidem, str. 6.

⁵² Ibidem, str. 6.

⁵³ Ibidem, str. 6-7

- 33 dzieci zostało umieszczonych w rodzinie zastępczej;
- 25 dzieci trafiło do placówki opiekuńczo-wychowawczych;
- 17 dzieci zostało umieszczonych u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art.115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny.

W porównaniu z rokiem 2014, nastąpił spadek liczby dzieci odbieranych w trybie artykułu 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (w 2015 roku odebranych dzieci było 75, natomiast w roku 2014 było to 107 dzieci).

3.4. Analiza SWOT zjawiska przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zagrożenia wynikające ze zjawiska przemocy w rodzinie przedstawione w Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

1. Niewystarczająca liczba działań wzmacniających zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Brak dostosowania wystarczająco zróżnicowanej oferty (krótko- i długoterminowej) pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.
3. Utrzymujące się stereotypy i mity dotyczące przemocy w rodzinie funkcjonujące w społeczeństwie.
4. Niepełne zaangażowanie podmiotów realizujących procedurę „Niebieskiej Karty” w działania wynikające z przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Dla potrzeb programu opracowano diagnozę problemu przemocy w rodzinie, która umożliwiła sporządzenie analizy SWOT, określającą mocne i słabe strony analizowanego problemu, bariery i utrudnienia w przeciwdziałaniu przemocy. Analiza SWOT wyznacza także kierunki działań i rekomendacje przyczyniające się do zmniejszenia skali problemu i jego skutków.

Tabela 4. Analiza SWOT – Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie w województwie mazowieckim.

Mocne strony	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba interdyscyplinarnych szkoleń dla służb pierwszego kontaktu. 2. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji przez kadrę zajmującą się problematyką przemocy. 3. Duża liczba organizacji pozarządowych oferujących pomoc dla osób doświadczających przemocy w dużych miastach. 4. Dystrybucja informatora z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 5. Wzrost świadomości społecznej wśród mieszkańców Mazowsza w obszarze problemu przemocy. 6. Bezpłatne poradnictwo prawne. Łatwy dostęp do informacji nt. dostępności do poradnictwa i interwencji.
Słabe strony	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie wystarczającej liczby miejsc w ośrodkach wsparcia. 2. Trudności w odseparowaniu sprawców przemocy od ofiar, wynikające z braku regulacji prawnych (prawo lokalowe, prawo własności). 3. Niewielka liczba organizacji/instytucji prowadzących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. 4. Powiązanie zjawiska przemocy z innymi szkodliwymi zjawiskami np. ubóstwem, uzależnieniami. 5. Niedostateczna współpraca systemowa lokalnych podmiotów działająca w obszarze przeciwdziałania przemocy. 6. Niewystarczająca edukacja społeczeństwa na temat zjawiska przemocy w obszarach wiejskich i małomiasteczkowych. 7. Słaby dostęp do usług profilaktycznych. 8. Koncentracja na przemocy pomiędzy dorosłymi, a niedostateczne zauważanie przemocy wobec dziecka i jego sytuacji w rodzinie. 9. Brak jednolitej metodologii zbierania danych na temat zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy/miasta. 10. Mała liczba organizacji pozarządowych zajmujących się wspieraniem ofiar przemocy w rodzinie w obszarach wiejskich i małomiasteczkowych.

Szanse	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypracowanie procedur współpracy między instytucjami zajmującymi się problemem przemocy domowej. 2. Zwiększanie liczby osób uczestniczących w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy, która zwiększa wiedzę i integrację środowiska. 3. Zwiększenie roli i znaczenia Punktów Informacyjno-Konsultacyjnych. 4. Zwiększenie liczby programów profilaktycznych, przyczyniających się do przeciwdziałania zjawisku przemocy. 5. Zwiększenie środków finansowych dla kadry podmiotów realizujących działania w oparciu o programy profilaktyczne. 6. Włączenie w szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy kadry organów wymiaru sprawiedliwości, policji, ochrony zdrowia, placówek oświatowych z zakresu przeciwdziałania i reagowania na zjawisko. 7. Zwiększenie liczby realizatorów programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy. 8. Wzmocnienie i rozszerzenie całodobowej bazy miejsc schronienia dla ofiar przemocy.
Zagrożenia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osłabienie funkcji rodzinnych, przez zaburzenia wypełniania ról społecznych. 2. Długotrwałe, negatywne skutki bycia ofiarą przemocy i sprawcą przemocy. 3. Długotrwały proces wychodzenia z przemocy. 4. Brak płynności finansowania działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy. 5. Wzrost agresywnych zachowań u dzieci i młodzieży. 6. Brak efektywnych działań skierowanych w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie. 7. Brak uregulowań prawnych pozwalających na skuteczne egzekwowanie uczestnictwa w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych osób stosujących przemoc w rodzinie. 8. Silny wpływ stereotypów na zjawisko przemocy w rodzinie.

Źródło: Opracowanie własne MCPS.

Rozdział 4. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020. Harmonogram, cele, działania

4.1. Harmonogram, cele i działania Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 opracowane na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020)

Cel główny i cele szczegółowe programu zostały sformułowane w oparciu o obszary i kierunki Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Cel główny: Wzmocnienie działań regionalnych w województwie mazowieckim w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie

Tabela 5. Cele szczegółowe Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020.

Obszar	Cele szczegółowe	Adresaci
1. Profilaktyka i edukacja społeczna	Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Mieszkańcy województwa mazowieckiego, w tym osób zagrożone przemocą w rodzinie
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie	Osoby dotknięte przemocą w rodzinie
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	Osoby stosujące przemoc w rodzinie, a także służby i podmioty zajmujące się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Obszar	Cele szczegółowe	Adresaci
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.	Przedstawiciele instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowano na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie mazowieckim przewidziana jest na lata 2017-2020. W ramach celów szczegółowych wyznaczono działania w poszczególnych latach we wskazanych obszarach oraz określono wskaźniki do osiągnięcia celów dla poszczególnych działań, które zostały umieszczone w harmonogramie wykonawczym wojewódzkiego programu.

Tabela 6. Harmonogram wykonawczy Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020.

Obszar	Cele szczegółowe programu	Kierunki działań	Rodzaje działań	Wskaźniki	Wartość wskaźnika	Realizator
1. Profilaktyka i edukacja społeczna.	Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	1. Poszerzenie wiedzy mieszkańców województwa mazowieckiego, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie.	Opracowanie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa mazowieckiego.	Liczba opracowanych diagnoz.	1 w roku, od roku 2018.	Samorząd województwa, organizacje pozarządowe.
1. Profilaktyka i edukacja społeczna.	Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie.	Prowadzenie regionalnych kampanii społecznych, które: <ul style="list-style-type: none"> ■ obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie; usprawiedliwiają jej stosowanie ■ opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania; ■ promują metody wychowawcze bez użycia przemocy i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę; ■ promują działania służące przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających 	Liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w realizację kampanii informacyjno-promocyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, skierowane do ofiar przemocy w rodzinie lub sprawców przemocy w rodzinie.	Co najmniej 6 organizacji pozarządowych w roku. Wydziałem odpowiedzialnym za monitorowanie wskaźnika w MCPS będzie wydział ds. wdrażania programów społecznych.	Samorząd województwa, organizacje pozarządowe,

Obszar	Cele szczegółowe programu	Kierunki działań	Rodzaje działań	Wskaźniki	Wartość wskaźnika	Realizator
			przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc.			
1. Profilaktyka i edukacja społeczna.	Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	3. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy.	Realizacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ramowego Programu Ochrony Ofiar Przemocy.	Liczba działań podjętych przez organizacje pozarządowe w ramach programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.	10 działań rocznie (średnio). Realizowane przez wydziały: ds. wdrażania programów społecznych i ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomani (w ramach WPPiRPA).	Samorząd województwa, organizacje pozarządowe.
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	1. Upowszechnienie informacji i edukacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Upowszechnienie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej, rodzinnej.	Liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych.	2 publikacje w roku. Wydziały odpowiedzialne za realizację wskaźnika: ds. wdrażania programów społecznych i ds. profilaktyki uzależnień (w ramach WPPiRPA).	Samorząd województwa, organizacje pozarządowe.
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	2. Udzielenie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Realizowanie przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego. Zwiększenie aktywności funkcjonujących Ośrodków Interwencji Kryzysowej na Mazowszu poprzez wyposażenie pomieszczeń, podniesienia jakości oferowanych usług i ich dostępności z uwzględnieniem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciw uzależnieniom, zwiększenie zatrudnienia pracowników	Liczba dotacji dla samorządu lokalnego i organizacje pozarządowe na wzmocnienie funkcjonowania OIK-ów.	Od 2018 r. 10 dotacji dla Ośrodków Interwencji Kryzysowych.	Instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe, samorządy województwa, samorządy lokalne.

Obszar	Cele szczegółowe programu	Kierunki działań	Rodzaje działań	Wskaźniki	Wartość wskaźnika	Realizator
			merytorycznych OIK-ów.			
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	2. Udzielenie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	Tworzenie i zwiększenie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	Liczba podmiotów organizujących i prowadzących poradnictwo i interwencję telefoniczną dla osób doznających przemocy – w tym wspieranych przez samorząd województwa.	Rocznie 2 podmioty.	Jednostki samorządu terytorialnego; szczebel wojewódzki, organizacje pozarządowe.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc.	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy w rodzinie.	Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	Liczba podmiotów realizujących programy dla sprawców przemocy z uwzględnieniem ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	6 podmiotów średnio rocznie. W MCPS za realizację wskaźnika będą odpowiedzialne 2 wydziały: ds. wdrażania programów społecznych oraz ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomani (w ramach WPPiRPA).	Samorząd województwa, organizacje pozarządowe, samorząd lokalny.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.	1. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;	Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w województwie mazowieckim, poprzez m.in. przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.	a) Umieszczenie i coroczna (I na kwartał) aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa	Aktualizacja raz w kwartale baz danych. Wydział odpowiedzialny za aktualizację na stronie internetowej: ds. wdrażania programów społecznych.	Samorząd województwa.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania	1. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;	Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	b) liczba konferencji, seminariów, spotkań regionalnych z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.	2 działania rocznie. W MCPS za realizację wskaźnika będą 2 wydziały: ds. wdrażania programów społecznych	

Obszar	Cele szczegółowe programu	Kierunki działań	Rodzaje działań	Wskaźniki	Wartość wskaźnika	Realizator
przemocy w rodzinie.	przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.		w województwie mazowieckim, poprzez m.in. przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.		oraz ds. profilaktyki uzależnień (w ramach WPPiRPA).	
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.	Zwiększenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;	Organizowanie szkoleń w oparciu o opracowane i wydawane przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego wytyczne do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli: <ul style="list-style-type: none"> ■ jednostek organizacyjnych pomocy społecznej; ■ gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; ■ policji; ■ oświaty; ■ ochrony zdrowia; ■ sędziów, prokuratorów; ■ kuratorów sądowych; ■ innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych /grup roboczych. 	a) liczba szkoleń; b) liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb.	a) 15 szkoleń rocznie; b) 660 osób rocznie. Za realizację wskaźnika w MCPS odpowiedzialne będą 2 wydziały: ds. wdrażania programów społecznych i ds. profilaktyki uzależnień (w ramach WPPiRPA).	Samorząd województwa.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.	Wzmocnienie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Organizacja systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m. in. superwizji, coachingu, grup wsparcia.	Liczba działań dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc.	Od 2018 r. 1 działanie rocznie.	Samorząd województwa.

4.2. Finansowanie Programu

Na realizację zadań wynikających z Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017- 2020 przeznaczone będą środki:

- a. których mowa w art. 8 pkt 7a – ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którym: „Do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego należy w szczególności: finansowe wspieranie programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.”;
- b. ujęte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- c. ujęte w rezerwie celowej projektu budżetu państwa;
- d. środki własne Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- e. z dodatkowych środków pochodzących z funduszy UE i innych źródeł zewnętrznych.

Finansowanie przez Samorząd Województwa Mazowieckiego zadań objętych Wojewódzkim Programem zależne będzie od wysokości środków finansowych w każdym roku budżetowym, dlatego też zachodzi konieczność corocznego, szczegółowego określenia zadań realizowanych w ramach WPPPwR i związanych z tym wydatków na dany rok. Plan rzeczowo-finansowy przedstawiany będzie Zarządowi Województwa Mazowieckiego w każdym kolejnym roku obowiązywania WPPPwR.

4.3. Monitoring i wdrażanie programu

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będzie monitorowany corocznie poprzez analizę sprawozdań, raportów instytucji/organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w województwie mazowieckim i zostanie przedłożony Zarządowi Województwa Mazowieckiego. W Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej za przygotowanie opracowań odpowiedzialne będą 3 wydziały: wydział ds. wdrażania programów społecznych, wydział ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz wydział ds. profilaktyki uzależnień (w ramach WPPiRPA). Porównywany będzie stan faktyczny z przyjętymi celami i założeniami, a także dokonywana będzie analiza nowych problemów i zagrożeń związanych ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Rekomendacje wypracowane na podstawie monitoringu realizacji WPPPwR posłużą do korekty przyjętych kierunków działań i aktualizacji wniosków oraz operacjonalizowania dalszych zadań oraz zostaną przedłożone Zarządowi Województwa Mazowieckiego do zapanowania budżetu zadaniowego

Spis załączników do Programu

- Załącznik nr 1 Ramowy Programy Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
- Załącznik nr 2 Ramowy Programy Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie